

מגילת רות

עם

אוצרות המפרשים

בית הממלכה

תשפ"א

מגילת רות עם תרגום
ופירושי הראשונים המבוארים

ליקוט מדברי הראשונים במקומם ושלא במקומם
פירוש המגילה משולב בתיבות המגילה, על פי חז"ל
וגדולי המפרשים, עם הרחבת הנושאים והמקורות
בהערות, ביאורי העניינים היסודיים במגילה,
שיטות המפרשים, ומאמרים נרחבים בעיקרי הנושאים

בס"ד ע"י

מושה בן לאמו"ר רבי יעקב מאיר קרביץ

בית שמש תשע"ב

תוכן

הסכמות

בשערי הארצר

- מגילת רות עם פירושי הראשונים ב
הערות הגר"ש אלטר שליט"א על 'בית הממלכות' קי
הפירוש המשולב קיב

ראשית ממלכה - פרקי מבוא

- פרק א: מגילת רות, למה נכתבה רג
פרק ב: מגילת ייחוס לדוד המלך ח
פרק ג: מגילת החסד ריא
פרק ד: טעמים נוספים לכתיבת מגילת רות רטו
פרק ה: 'למה נקרא שמה רות' ריט
פרק ו: רות ויתרו רכד
פרק ז: סיבות נוספות לשם 'רות' רכח
פרק ח: אמה של מלכות רל
פרק ט: ראשי תיבות של פסוקי רות, וסך הפסוקים רלג
פרק י: מגילת רות - חיפוש ה'פרידה טובה' רלו
פרק י"א: יציאת אלימלך למואב למצוא את ה'פרידה טובה' רלט
פרק י"ב: 'יתן ה' לכם' רמב
פרק י"ג: חסדה הראשון - כשהיתה בת לוט רמד

עמק הממלכה - פרקי עיון

- פרק א: זמנה של מגילת רות רמו
פרק ב: 'שפטו את שופטיהם' רסה
פרק ג: למה יצא אלימלך למואב, ובענין איסור היציאה מארץ ישראל רעו
פרק ד: למה נענש אלימלך רפד
פרק ה: האם נתגיירו רות וערפה לפני נישואיהן למחלון וכליון רפה
פרק ו: עצת נעמי וירידת רות אל הגורן שו

בשערי האוצר

השיר והשבח לנותן התורה ומלמדה לישראל בטובו הגדול, שהגדיל חסדו עמדי ויתן לי גם את זה, שזיכני לההדיר ולבאר את תורת רבותינו הקדמונים זיע"א על מגילת רות, ולערוך את ביאור המגילה וענייניה על פי תורת חז"ל ורבותינו הראשונים וגדולי האחרונים זיע"א.

ישנה חשיבות מיוחדת ללימוד ענייני מלכות בית דוד ומגילת רות, שכן בלימוד זה מקיימים את דברי הכתוב בהושע (ג ה) אַחַר יָשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְקָשׁוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מֶלֶכָם וּפָחְדוּ אֶל ה' וְאֶל טוֹבוֹ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים, וכתב רש"י שם (ומקורו במדרש שמואל יג ד): תנא משום רבי שמעון בן יוחאי, בשלושה דברים מאסו בני ישראל בימי רחבעם, במלכות שמים ובמלכות בית דוד ובבית המקדש וכו', אמר רבי שמעון בן מנסיא, אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלושתן, אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' - זו מלכות שמים, ואת דוד מלכם - כמשמעו, ופחדו אל ה' ואל טובו - זה בית המקדש, כד"א ההר הטוב הזה. וכתב בספר חלק בני יהודה לרבי שמעון חביליו על מגילת רות: 'מצוה על האדם שיתבונן במגילה זאת לקיים ציפית לישועה, שמן המגילה הזאת יצפה לישועה'. ובאשכול הכופר כתב בהקדמתו שמגילה זו היא תכלית ועיקר כל התורה כולה ודברי הנביאים, כי כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, ומגילת רות הוא שורש ישי שמשם מלך המשיח, הרי שזה עיקר הכל.

זה לי כמה שנים שאני מקבץ ומסדר את הפירושים שנכתבו במגילת רות, כאשר בדעתי היה לערוך ספר כדוגמת ספרי שזיכני ה' ברחמיו וחסדיו עלי, 'אוצרות המפרשים' על ספר יונה. אלא שנוכחתי לדעת כי לא הרי מגילה זו כשאר ספרי הנביאים, ספרים אין ספור נכתבו לבארה בכל דרכי הפרד"ס, וגדולי הקדמונים האריכו בה בכל פרט ופרט, כך שספר שיקבץ את רוב דבריהם יהיה גדול מאוד עד שהלומד ילאה למצוא בו דבר ברור. לכן עלה ברעיוני לערוך שלושה מדורים אשר בהם יוכל כל לומד ללמוד את המגילה ביסודיות, לאורם של גדולי המפרשים, ועל פי הפירושים המקובלים יותר בין המפרשים, מבלי להביא את חידושיהם הרבים של גדולי הדורות שאינם שייכים להבנת הכתוב, או שנאמרו בדרך מחודשת אשר לא דרכו בה רוב המחברים. ועוד חזון למועד, ותפילתי לריבון העולמים שיזכני לסיים ולהוציא אף

ג א ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקשתי לך מנוח אשר ייטב לך: ב ועתה הלא בעו מדעתנו אשר היית את-נערותי הנה-הוא וזה את-גן השערים הלילה: ג ורחצת ו וסכת ושמת שמלתך

רות המבואר

פרק ג

א. כעבור שלושה חדשים מאז גירותה של רות, שהם הימים שמתחילת קציר שמים עד כלות קציר החיטים, שבכך נשלמו ימי הבחנה שעליה להמתין לפני שהנשא לישראל, ומכיון שראתה נעמי את טוב טעמה ושכלה ומידותיה הטובות ואת נחל האהבה שרות אוהבת אותה, לכן ותאמר לה נעמי חמותה לרות, בתי, הלא אבקש לך - אני מבקשת עבורך מנוח - מנוחה, אשר ייטב לך גם מבחינה רוחנית. ב. ועתה הנה עברו ימי ההבחנה מאז שהתגיירת, וראייה את להינשא, ונכשו וזה הזמן לכרי, והלא בעו מדעתנו - קרוב משפחתינו, אשר היות בשדה שלו את - עם נערותיו וראית שהוא טוב לב ומטיב לכל, הנה הוא זרה ברוח את המוץ מן השערים, הלקחה, כי דור זה היה פרוץ בגנבה וגול, והיה בונו ישן בנורט כדי לשמור אותו מן הגנבים.

ג. נעמי ציוותה לרות איך להתכונן לגשת אל בונו: ורחצת מטינוף עבודה זרה של-י, וסכת - ותסוכי עצמן במצוות, ושמת, ותלבישי את (שמלתך) שמלתך - מדי

הערות

קנא. מדרש ^ה יא. קנא. מטיב נפש, אלשך, בשורת אלה, מלכים, מדרשו במדרש שם, (וביבמות ^כ ו) דרש שמואל לדין הבחנה מן הכתוב להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך. להבחין בין רועו של ראשון לרועו של שני, ושמ לעני גרות. וכן נמי איכא להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה. ועין מדרש ^ה יב. ויטב אם אין זו דרשה נמורה, מימי תקנת הכתמים היא מימות הגביאים, ומשמעות הרמב"ם נתייחס יא. כאן שהבחנה בגירות היא גם כאשר לא היתה נשואה כשתגויירה (בית יוסף באבן העזר ^ה יב. ד) והיה מחלוק מה לפני שרות נתייירה, אך ראה מניד משנה שחולק בכוונת הרמב"ם, ובשולחן ערוך ^ה יב. ד. ועין בשו"ת תורת חסד ^ה יא. ויטב לך

הערות

אבדי אשאמפסענבורג, שביאר ש'מנוחה' היינו מנוחה שלמה, ואילו 'מנוח' היינו אפילו מרגוע לזמן קצר, ובאר אברהם כתב על פי זה שנעמי ניבאה ולא ידעה מה ניבאה, שהיה רק 'מנוח' כלשהו. קטא. ידי משה, מלכים, ובקידושין ^ה טו. מצינו לשון למען ייטב לך לעולם שכולו טוב וראה עוד מה שפרש מהרי"א קרא. והחיד"א פירש על פי הסבא והמסטיים ^ה יב. קב. כי באלמנה שנישאת לאתר, זה היא שרויה בעצר לפי שרוח הבעל הראשון מקטרג על רוח הבעל האחרון שדחאו ממקומו, אבל אם הנישא לקרובו של בעלה ויקים שם לבעלה הראשון, אז ינוח רוח מחלוק, ולכן ייטב גם לה. האלשך כתב על זה הדרך שאף שכוראי ייטיב לרות מחלוק, אך ייטיב לך עוד יותר, שכן לאשה יש עליה על ידי ייבום יותר ממה שיש לבעלה המת. קסב. על פי המדרש ^ה יא.

קסג. ובמלא העומר כתב שידעה ברוח הקודש שיטת בונו בקרוב. קסד. ראה משי"כ לעיל ^ה יא. ואמרה שהיא 'קרובני', כלומר קרוב שלה ושל רות, וביאר האלשך 'קרובני' של רות אלו היא מפני רוחו של מחלוק ^ה יב. דודו של בונו המקשקש בתוכה. (ובשו"ת חתם סופר ^ה יב. ק"ב) האריך להוכיח שקרובי הבעל לאחר מותו אינם נקראים קרובי אשתו, והעיר ממה שנעמי קראה לבונו 'מדעתנו', כלומר קרוב שלה ושל רות, והרי לרות לא היה קרוב, כיון שכבר מת בעלה. וכתב שלשון הכתוב לחוד ולשון בני אדם לחוד. ועד כתב שכיון שהיתה זקוקה לו לייבום, כפי ביאור הרמב"ן ^ה יא. שיהיה נהוג לייבום גם בקרובי הבעל כאלה, לכן הקרובה קיימת גם אחרי מות הבעל.

האבן עזרא העיר שהתייז של 'מדעתנו' מיותר הוא והיה ערוך לכתוב 'מדעתי', אך בספר השרשים ^ה יב. ד. חרי"ב (שם ^ה יב. ד) כתב שהתייז נוסף להפלגת הענין, ואולי הכוונה לומר שקרובה גדולה. קסח. אבן יוחאי. קסו. החיד"א היא להרציא את המוץ והקס מן התבואה ^ה יב. קסז. המלכים פירש שהחיד"א היתה נעשית על ידי הקורנים בשדה, והגורן היה כסוף השדה, ונעמי נתנה כמה סיבות לכך שלא תבוא רות לידי חשד במאה אל הערוץ בלילה, כי הרי בונו הוא שדעתנו, קרוב משפחתינו, ואת רגילה כשדחתי שריי ידית עם נערותי, ורגע הוא זרה את הערוץ הלילה, והאנשים יאמרו שבאת בלילה לראות את החיד"א ולשנות בשמחת קרובך, וגם לראות את הצערת חברותך.

קפ. אע"פ שכבר קיימה את המצוות, החזירה על דקדוק המצוות ^ה יב. קפ. (ובאיגרת שמואל ^ה יב. ד) ביארו שבה שתקבל על עצמה לקיים מצוות לתעד ייחשובו לה הוכחות כבר מעכשיו, כמבואר בתענית ^ה יב. ד. ע"פ משי"כ ברביאל ^ה יב. יב. כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך, וכי האלשך, שמחשבה טובה והקביה מערפה למעשה. והמתרגם פירש שהסוכי בבשמים, וראה משי"כ בעיונים שם, ולפי פשוטו, שחסך בשמן שיש לו רוח טוב באבן עזרא, שלא תתנהג עליו ברוח רע באבן עזרא, יש פסק בין ורחצת לויסחת. ופירש באיגרת שמואל שאתמה לה שלא תסוך מיד אחרי הרחיצה בעדה בבית המרחץ, כי ויחדו בה כי זה לה לאלמנה לטוך בשמן. ובבשורת אליהו פירש שלא תסוך בעדה רטובה כדי שהמים לא יעברו את רוח השמן ממנה. קסא. בספרים מובא כאן 'חובי' - 'עשתי', אך במדרש ^ה יב. יא. לא דרשו כלום אף שדרש שם כל